

TEATRIMÕTE EI KAO

Kuigi Eestis puudub praegu institutsioon, kus palgalised teatriteadlased saaksid tegelda vaid teadustööga (teatriloolaste grupp ajaloo instituudis likvideeriti juba mitu aastat tagasi), on siiski igal sügisel saadud maha päris sisuka ja mahuka teatrilookonverentsiga. Nii ka tänava.

Teatriliidu Uue tänava majja oli 29. novembril kokku tulnud saalitäis rahvast, neist umbes neljandik teatriloolaste "vana kaardiväge" ning kolmveerand saalitäit noori rõõsku nägusid, peamiselt Tartu ülikooli teatriteaduse tudengid (sealhulgas isegi paar meessoos esindajat).

Rohkem oleks ehk võinud kohal olla kirjutavaid teatrikriitikuid, seda enam et kriitikaprobleemid tulid päris teravalt päevakorda.

Konverentsi korraldas Eesti Teatriuurijate Ühendus eesotsas esimehe **Piret Kruusperega**.

Jäme ots oli noorukeste kriitikute käes ka selles mõttes, et üheksast ettekandest kuulus nendele viis. Teadagi olid kõik noored ettekandjad naised (tädisid tuleb peale mis mühiseb!). Kuuldavasti võeti Tartu ülikoolis 4. detsembril pidulikult vastu kuusteist teatritudengit — viisteist neidu ja üks noormees. Andku issand neile pärast lõpetamist tööd ja leiba!

Konverentsi esimese osa kolme akadeemilisemat laadi ettekande järel (**Eva Raua** "Tõlkedramaturgia tung eesti lavadele XIX sajandi lõpul", **Kalju Haani** "Gustav Suits teatrimõtlejana" ning **Tiia Sippoli** "Dramatiseeringutest 1930. aastatel. Vanemuise näitel") tõi saali märgatavat elevust **Lea Tormise** poleemiline ülesastumine "Kommentaari klassikalise balleti kahjulikkuse asjus". Ta oleks silmast silma tahtnud polemiseerida mõne viimase balletikirjutise autoriga, aga kuna neid ei olnud kohal, siis rääkis ta tendentsidest tantsukriitikas. Üks vastuoluliste väidetega argumenteeriv suund tundub kuuluvat "noorte vihaste" leeri, kus tegeldakse 1960. aastate iidolite aegunuks kuulutamiselega. Argumentatsioon on valikuline: mis on lubatud Jupiterile (väliskoreograafid või noored tantsulavastajad), pole lubatud härjale (näiteks Murdmaal oma varasema tippkoreograafia taaskasutamine, mis on balletis endastmõistetav asi).

Vaenlase kujuna on emotsioonide tagant siiski tuvastatav (vene) klassikaline ballett kui niisugune ja Tallinna balletikool. Viimane võiks muidugi olla avatum teistele tantsusuundadele, aga see protsess võtab aega.

Pikaaegne suletus teistele tantsulaadidele on nüüd ju ületatud, kujunemas on uusi tantsulavastajaid ja tantsijaid. Kui nad kindlamalt jalad alla saavad, toimub ka põlvkondade vahetus loomulikus korras. Eesti tantsuteatri traditsioon on ikka olnud erinevate tantsulaadide integreerimine (Olbrei, Urbel, Murdmaa, Vilimaa) ja see peaks kokku langema mujal toimuvaga. Sellepärast on mõttetu otsida mingit peajoont või sellega kaasa kõikuda, arvas ettekandja. Rikkus on paljusus. Kõige rohkem vaatab publik siiani vana head mitmevaatuselist klassikalist balletti.

Järgnevad sõnavõtjad (**Kalju Haan**, **Heino Aassalu**) leidsid sama teemat jätkates, et tige inimene, seda enam väheprofessionaalne, ei sobi kriitikuks, sest kunstnikud on kergesti haavatavad ja kaitsetud.

Konverentsi pealelõunast osa alustas **Loone Otsa** päris lõbus ettekanne "Kirjanduslikud süzeed eesti ooperite libretodena". Lõbusaks tegid kuuldu eeskätt tsitaadid vanadest libretodest. Ettekandja kontseptsioonile — ooperi sõnum on verbaalne, peitub libretos — vaidles vastu **Kaarel P.**

na avatumis teistelegi tantsuühendustele, aga see protsess võtab aega.

Pikaaegne suletus teistele tantsulaadidele on nüüd ju ületatud, kujunemas on uusi tantsulavastajaid ja tantsijaid. Kui nad kindlamalt jalad alla saavad, toimub ka põlvkondade vahetus loomulikus korras. Eesti tantsuteatri traditsioon on ikka olnud erinevate tantsulaadide integreerimine (Olbrei, Urbel, Murdmaa, Vilimaa) ja see peaks kokku langema mujal toimuvaga. Sellepärast on mõttetu otsida mingit peajont või sellega kaasa kõikuda, arvas ettekandja. Rikkus on paljusus. Kõige rohkem vaatab publik siiani vana head mitmevaatuselist klassikalist balletti.

Järgnev sõnavõtjad (Kalju Haan, Heino Aassalu) leidsid sama teemat jätke, et tige nimene, (seda enam väheprofessionaalne, ei sobi kriitikuks, sest kunstnikud on kergesti haavatavad ja kaitsetud).

Konverentsi pealelõunast osa alustas **Loone Otsa** päris lõbus ettekanne "Kirjanduslikud süzeed eesti ooperite libretodena". Lõbusaks tegid kuuldu eeskätt tsitaadid vanadest libretodest. Ettekandja kontseptsioonile — ooperi sõnum on verbaalne, peitub libretos — vaidles vastu Kristel Pappel, väites, et ooper võib tekkida mõnest muusikalisest ideest.

Tõsisemat ja süngematki teemat puudutas **Vilma Paalma** ettekanne, mille vähedramaatilise pealkirja taga "Estonia muusikateatriks kujunemine" peitus dramaatiliste sündmuste käsitlus: Estonia draamatrupi kaotamine 1940. aastate lõpul ning sellega kaasnenud kolleegide ideoloogiline süüdistamine. Estonia draamatrupp liideti 1949. aastal Draamateatriga, osa näitlejaid koondati, osa lahkus ise, mõned (Heino Mandri) pidid asuma Siberi-teele. Diskreetsusest (võibolla liigsest?) vältis ettekandja enamasti kolleegide süüdistanute nimesid.

Reet Neimar kinnitas, et sama mudeli järgi toimus "ideoloogiliselt kahtlaste" draamatruppide kaotamine kogu Nõukogude Liidus (nii kaotati Tairovi teater, Meierholdi teater jt.).

Järgnesid kolm huvitavat ettekannet noortelt: **Anu Tonts** rääkis luuleteatrist Valhalla, **Mari Tuuling** Pirgu laulu- ja näitemänguseltsi tegevusest ja **Anneli Saro** ruumipoeetikast "Pianoola" näitel. Kuna aga vähemalt kaks esimest peaksid nägema trükkivalgust vastavalt Kultuurilehes ja TMKs, jäägu need siinkohal puudutamata.

Pika päeva lõpul toimus veel teatriuurijate ühenduse aastakoosolek, mida sisustas Riina Schuttingu ja Anneli Saro jutt novembris Peterburis toimunud rahvusvahelisest Tšehhovi konverentsist.

Nii konverentsi kui koosolekut juhatanud Piret Kruuspere pidas päeva kordaläinuks. Seda see küllap oligi.

MARIS BALBAT